

Iz naše doline 4.

1936/37

Izdaja Podmladek Rdečega križa drž.narodne šole v Sodražici.

Naznovana neprevidnost.

Urš Hinko I.b v.n.š.

Mraz je. Huda burja vleče po dolini. Zemlja je vsa zmrzla. Snega si-
cer ni, čeravno se nahajamo v drugi polovici meseca januarja, ko je pri
nas običajno visok sneg z večjimi snežnimi zameti. Kljub temu pa se lju-
dje tesno zavijajo v svoje plašče, ker jim silí mraz dè kosti. Preko vode
se ísla ledena skorja.

Nekoga hladnega popoldne so delavci popravljali cesto, ki pelje
proti Pakiževi ogradi. Pesek in kamenje so kopali tik nad levim bregom
Bistrice. Kar priteče moj brat France k Pakižu in gleda, kak: popravljajo
staro cesto. Čez vso Bistrico je bil takrat precej
debel led. Gre tja in hoče iti čez. Prvič in drugič
se mu res posreči. Tretjič pa je prišel ravno do
srede Bistrice, ko se mu led vdere in nesrečni Fran-
ce pade v vodo. Bila mu je prav do pasu. Komaj se je
izkobil iz vode. Po nezaželeni kopeli se je mo-
ral precej časa sušiti na peči.

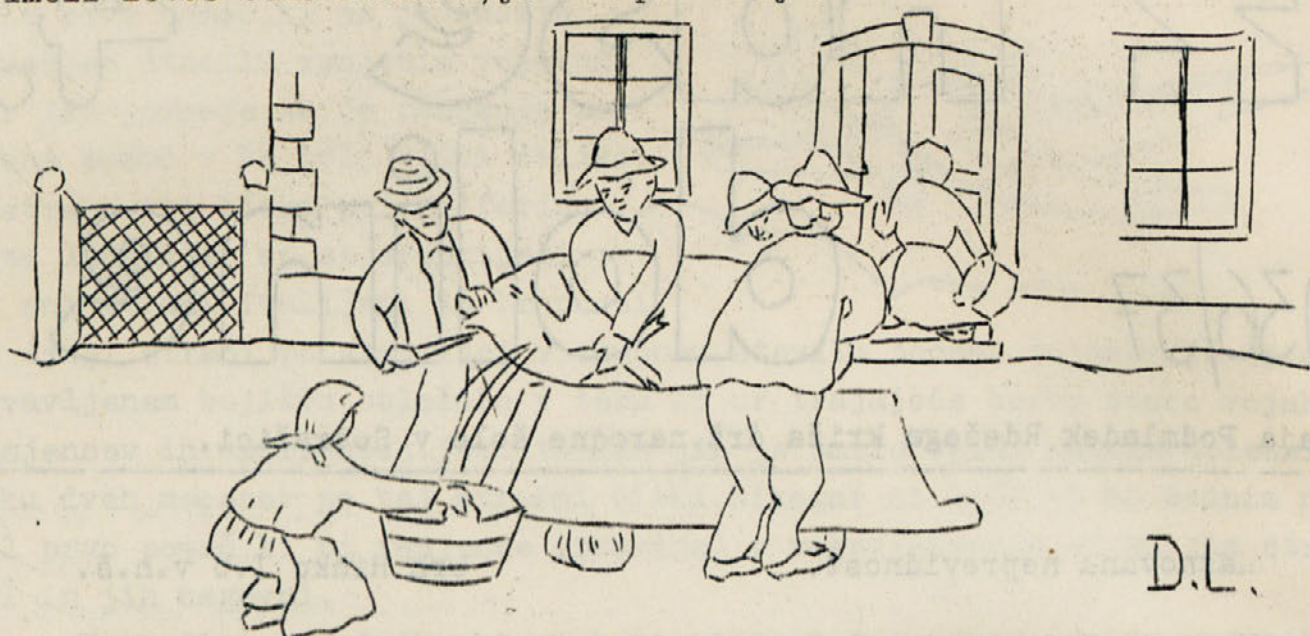
Vem, da bo brat France dobro premislil, predno bo šel drugič na led.

Domšč praznik.

Arko Anica, I.b v.n.š.

Ves čas, odkar so mi mama povedali, da bomo klali prašiča, sem težko
pričakovala tistega dne. Tisto jutro, se nas mama malo prej poklicala kot
navadno. Treba je bilo pripraviti mnogo reči, kar jih rabi mesar in mi..
Ob sedmih zjutraj je prišel mesar in takoj se šli v svinjak po prašiča.
Branil se je z vsemi štirimi na življenje in smrt, toda pomagalo ni nič.
Ko so ga zunaj prav lepo očedili, so ga odnesli v hišo na pripravljeno
mizo. Nestrpno smo vsi čakali, kako se bo obnesel. Radovedni smo bili, če
bo imel precej masti, ker to je prvo in glavno. Okrog desetih so nas mama
razveselili s prav okusnimi jetrcami. Tudi naše kranjske klobase so bile
prav imenitne. Ob štirih popoldne je bilo delo domalega končano, zakaj i-
meli smo prav hitrega mesarja, Pikčevega strica. Sedaj je bilo treba raz-
nesti koline našim bližnjim sosedom in sorodnikom. Za to delo so mama
porabili mene. Jaz sem pa kaj rada ubogala, saj mi je padel marsikje kak-
šen dinarček v žep.

Med tem se je počasi zvečerilo in naš domač praznik, katerega smo imeli letos celo dvakrat, je bil pri kraju.

D.L.

Na ledu.

Levstek Lado II.b

Na ledu imamo otroci največje veselje. Oj, kako je prijetno, ko tako drčim, da se še ustaviti ne morem. Včasih pa ne gre samo po čevljih, ampak tudi po ncsu. Zima je res huda za nas, ki smo daleč od šole doma, prinese nam pa veliko veselja!

Strah v gozdu.

Arko Jože III.r.v.n.š.

Čez poletje nam je zmanjkalo drv in nekaj otrok se nas je zmenilo, da pojdemo drug dan v gozd po drva.

Popoldne smo se odpravili vsak s svojim kosom kruha in pripravnim vozičkom. Veselo smo jo mahali po cesti in se menili kod bomo nabirali in vlačili. Še preden smo prišli v gozd, smo pojedli ves kruh. V gozdu smo si pripravili vrvi in smo šli po plazju navzgor, precej visoko. Stane je že vlekel svoj kupček doli a dolgo časa ga ni bilo nazaj. Kar zaslišimo daleč jok in zagledamo Staneta, kako se plazi po vseh štirih. Ko je prišel gori k nam, se je zavalil na tla kakor snop. Ko smo ga s strahom izpraševali kaj mu je, nam je začel pripovedovati: "Ko sem privlekel veje v dolino, sem zaslišal govorjenje in rjojenje: "Boš šel, boš šel!" Pustil sem drva in jo ubral navzgor kakor zajec, da sem se hlačil do krvi." Ko ga tako prestrašeni sredi gozda poslušamo, zaslišimo tudi mi govorjenje, pa jo tudi mi meni nič - tebi nič uovremo v dolino. Naposled se ustavimo in poslušamo. Ko zaslišimo lomljenje drv, si mislimo, da mogoče še kdo drugi nabira drva. Razkorajžiti se je treba, pravimo pa amen. In res smo se ojunčili in šli doli. Od daleč smo videli dva velika moža, ko pa pridemo bližje, spoznamo dva fanta iz Sodražice, ki sta nas nalašč malo prestrašila. Vsi smo se smejali naši strahopetnosti. Ko smo se nasmejali, smo morali iti nazaj po butare. Ko smo jih privlekli doli, smo jih naložili na voziček, pa "ajde, teraj kola." Kakor Elija je šlo kakih 30 metrov. Tedaj se nam pa vse prevrne, morali smo privzdigovati in popravljati, a nato smo bolj pazljivo vozili, dokler nismo prišli na cesto. Potem smo pa spet

vozili, kar so nas noge nesle.

Doma, doma so se šele smejali naši strahopetnosti in nam zatrjevali, da je strah na sredi prazen, okoli ga pa nič ni.

Na ledu.

Ivanc Evgen II.a

Zima nam je prinesla dosti ledu. Jaz sem se šel tudi drsat. Padel sem že večkrat, posebno enkrat sem jo prav pošteno izkupil. Od takrat nimam več posebnega veselja za drsanje. Ali vse eno še prav rad uidev mami na led. Sedaj pa upam, da bo zapadel sneg, potem se bomo prav veselo smučali.

Naš psiček.

Arko Anica I.b v.n.š.

Pri nas imamo psička. Ime mu je Pazi. Imam ga zelo rada. Naš Pazi je bel in ima nekaj rjavih prog, pasme je domače. Vedno hodi za menoj. Jesti mu nosim jaz sama. Ponoči spi zunaj. Če čuti, da hodi kdo okoli hiše, začne lajati. Posebno rad laja na mlajše kolesarje, ki se vozijo mimo hiše. Velikokrat se igra z mucami in s psičkom Papsitom. Včasih hoče iti tudi z menoj v šolo. Kadar grem v trgovino ali kam drugam gre tudi Pazi z menoj. Če sliši, da kje laja pes, hiti tudi on tja, da bi pomagal, če bi bilo treba z združenimi močmi zapoditi predrzneža. Pozimi spi v svoji hišici, katero je napravil moj brat Ivan. Če koga sliši, gre takoj ven in laja. Ko nekaj časa laja in vidi, da je odpravil svojo dolžnost nočnega čuvaja se zopet vleže v svojo hišico. Ko se zjutraj zbudi, me željno čaka, da mu prinesem mleka in kruha.

Ah, ljubi psiček, še dolgo bodi pri nas in varuj našo hišo!

V prejšnjih časih je bil Tončkov vrt eden najlepših v vasi. Tedenj gospodar pa je bil silno skop. Ako je šel bodisi tujec, bodisi domačin mi mo po cesti in pogledal po polnem drevju, ki se je nizko sklanjalo pod te že lepega sadja, je vsakega okregal: "Aha, jih gledaš, bi jih rad, pa sem jaz tu." Tako se je zameril skoro vsem ljudem v vasi.

V jeseni je hodil spat v skedenj in pri priprtih vratih je čakal s palico na tiste, ki bi se predrznili priti ponoči na njegov vrt.

Nekega večera, so se zbrali fantje na vasi in prav lepo zapeli. Nekaj časa so peli, potem pa pravi eden izmed njih: "Veste kaj, pojdimo podražiti Tončka, ki gotovo straži v skednju." Ta navihaneč je šel naprej in s kolom podprl vrata, da se niso mogla odpreti. Ko Tonček zasliši, da gredo fantje proti vrtu, vstane, otiplje v temi vrata in palico in se že veseli, kako bo padalo. "Le potresi," pravi neki fant. Potresli so, da je sadje kar zagrmelo po tleh. Tonček zgrabi za vrata, vleče, da bi se odprla, upira se vanje kar more, a vrata se ne dajo premakniti. Začel se je jeziti, kleti, jokati. Fantje so pa tresli drevje po vrtu, zdaj tu, zdaj tam. Tonček se je ves izmučen sesedel na kup otave, ko je videl, da ne more odpreti vrat. Tako sedečega je našla žena, ko je bil že dan.

Na ledu.

Podlogar Nika II. a

Leđ je nam otrokom v veliko veselje. Ko smo opazili prvi leđ, smo šli takoj poskušat, če je dovolj trden. To je bil vrišč! Drsali smo se in skakali po ledu, dokler se nismo vsi upehali. Marsikateri je tudi že počteno plačal drsanje, ker se je ponesrečil.

Na ledu.

Fani Hudolin II. a

Letos je zelo veliko ledu, pa malo snega. Zato se lahko drsamo. Jaz se zelo rada drsam. A dosti mi mama ne puste, le malo kedaj se grem. Pa še takrat so hudi. Drskati se je zelo nevarno po velikem ledu. Večkrat se je že pripetilo, da se je leđ razpočil in je kdo padel v vodo. Zato je boljše, da sem doma na peči.

Ko na večer tihi mrak razpne krila čez vso ravan, se po vseh hišah in kočah zableste lučice.

Prvotni ljudje so svetili le s trskami, ki so kaj hitro dogorele, poleg tega je bilo še mnogo nesreč. Požari so bili na dnevnem redu. Kasneje so svetili z bakljami, ker pa tudi to ni bilo pripravno, so začeli ulivati lojene sveče. Pozneje so uporabljali svetilke z oljem, kjer pa niso imeli olja, so svetilke napolnjevali s svinjsko mastjo. Te svetilke pa so slabo in motno brlele, a ljudje si niso mogli z boljšimi pomagati, ker petroleja takrat pri nas še niso poznali. Znano je, da so petrolej rabili že Perzijci za časa njihovih številnih vojnih pohodov v obliki gorečih curkov, katere so metali na neprijatelja. Ravno tako je bil petrolej poznan rdečkožcem Severne Amerike, ki so ga uporabljali kot zdravilo. Ko pa so v letih 1850-1860 v Severni Ameriki in nato tudi v Evropi spoznali, da se s petrolejem lahko in še boljše sveti kot z rastlinskim oljem ali mastjo, je petrolej polagoma izpodrinil vsa druga takratna svetila.

Kakor ob vsaki novotariji, tako so se slišale tudi v zvezi s petrolejem strašne reči. Pravijo, da je neki delavec prižgal z vžigalico cigareto v bližini petrolejevega studenca, in hipoma se je izpremenil studenec v ognjeno morje, v katerem je našlo 22 delavcev strašno smrt. O takih in sličnih nesrečah je bilo sprva mnogo čitati in slišati. Ni torej čuda, da se je preprosto ljudstvo petrolejeve razsvetljave v začetku od sile balo, in ni hotelo nič vedeti o njej.

V starih časih se je moral vsak pri županu zglasiti, kdor se je prebrznil kupiti petrolejko, ter svetiti s tem novim nevarnim oljem. Včasih pa je moral tudi tak "predrzneš" petrolejsko razsvetljavo sploh opustiti ter svetilko razbiti, ker mu boječi sosedje niso dali miru, češ svetilka se bo razletela in grozen požar bo lahko spravil vse sosedje v veliko nesrečo. Le polagoma je ljudstvo spoznavalo velike prednosti pred drugimi svetili.

V Sodražico je prinesel podvzetni Ivan Fajdiga prvo petrolejko in nekoliko petroleja iz Trsta, kamor je pogosto zahajal po kupčijskih potih. Ko je zvečer prižgal in postavil petrolejko na mizo, so se okna zasvetila v tedaj nepoznani močni svetlobi in ljudje so se kar gnetli pod razsvetljenimi okni in iskali vzroka tej za tedanje pojme bajni razsvetljavi. Seveda petrolejka ni gorela vsak večer, saj so petrolej kupovali v daljnem Trstu in Ljubljani v majhnih količinah.

V mestih je zagorel nato svetilni plin in izpodrinil petrolej in vso ostalo.

Ni pa še dolgo, ko je zasvetila elektrika, ona čudna nevidna moč, ki jo človeški um uporablja že v najrazličnejše koristne namene. Pri nas je zagorela električna luč o božiču leta 1934. O praznikih je bilo vse razsvetljeno in ožarjeno s to novo svetlobo, vsi smo bili veseli in ponosni na to novo pridobitev.

Toda v marsikateri hiši pri nas in drugod . . . sveti še nadalje petrolejka tudi sveče, baklje in celo trske, te pa le tedaj, ko hite v temnih zimskih jutranjih urah pobožne množice k sveti maši.

Dolgo je že od tega, odkar je živela v Žimaricah siromašna družina. Stari oče je bil bolan, gospodar pa ni mogel zaslužiti niti toliko, da bi v redu plačeval davke. Zato je moral rediti vojaka, kot je bilo v starih časih navada.

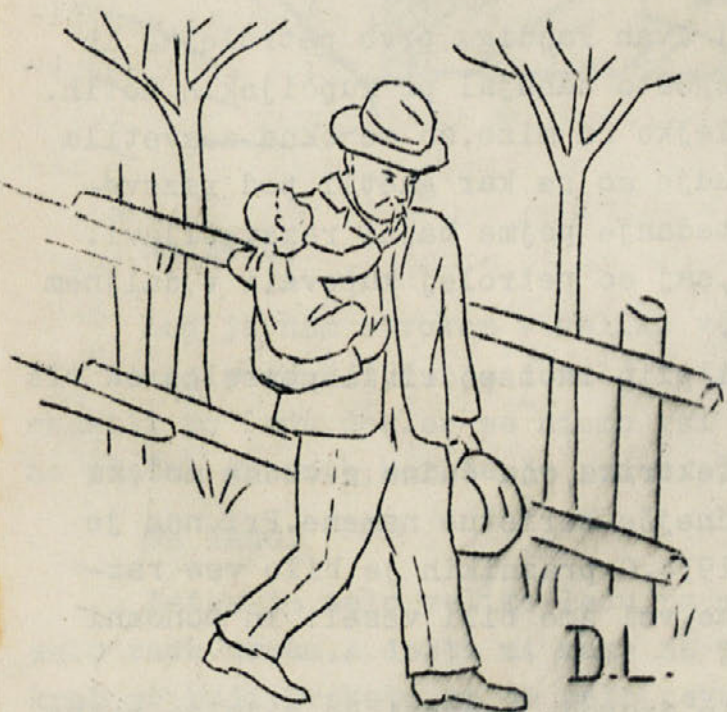
Nekega dne gresta gospodar in gospodinja v gozd po drva, bila je že pozna jesen in zima z mrazom se je naglo bližala. Zadnji čas je bilo, založiti se z drvami. Pred odhodom sta naprosila vojaka, naj da očetu vode, kadar si jo bo zaželel in naj popazi na dete, ki je ležalo v zibelki.

Čas je tekel, vojak se je naslonil z glavo na mizo, misli pa so mu letele tja daleč čez devet gora in devet voda, tja kjer mu je tekla zibelka. Bil je v to razmišljanje tako zaverovan, da bi vsak smatral, da je trdno zaspal. Naenkrat začuti nek šum, pomežikne z enim očesom proti postelji, kjer je ležal stari oče in vidi, kako vstane, in kako vzame izpod slamnjače vrečico ter odkrevsa ven. Vojak gre po prstih za njim in gleda, kaj bo stari oče naredil, postane v kuhinji in se skloni k okencu, odkoder se je videlo naravnost pred skedenj. Stari oče vzame v tresoče se roke lopato, gre pred skedenj, tam skoplje s težavo jamo in položi notri vrečico. Pri tem potolče trikrat z nogo ob tla in reče: "Ti si ga zakopala, ti ga boš odkopala." Ozre se na vse strani ter odkrevsa počasi nazaj v hišo, vojak hitro skoči za mizo in se dela kot bi spal. Zadovoljen se starec vleže v posteljo, začne mrmrati, se obrne in zaspi.

Ko prideta gospodar in gospodinja domov, jim reče vojak: "Ne boste me več dolgo imeli pri hiši." Cnadvá gledata začudeno, ker ne razumeta kaj vojak misli. Nato jima pove, kaj je videl rekoč: "Obogatela bosta, le pojdita z menoj in vzemita s seboj lopato." Pelje jih pred skedenj, kjer potolče z nogo trikrat ob tla in govori iste besede kakor prej stari oče. Nato jima reče: "Sedaj pa le kopajte!" Gospodar res koplje in izkoplje vrečico z denarjem. Razvesele se in se zahvalijo poštenemu vojaku ter mu tudi darujejo nekaj denarja. Luknjo zopet lepo zadelajo, staremu očetu, ki je ta čas trdno spal, pa ne omenijo ničesar.

Poplačali so davke, vojak se je od njih poslovil ter odšel tja, kamor ga je klical hrepenenje. Stari oče ni več vstal iz postelje, nekega dne je zaspal za večno. Kmalu za njim je odšla tudi gospodinja. Od tega časa je tepla gospodarja grenka usoda. Živina ni več uspevala. Zdaj to, zdaj ono živinčje je poginilo. Ker mu ni bilo doma več obstanka, je vzel nekega dne dete in odšel brez slovesa v tuji svet.

Nikoli več se ni vrnil v naše kraje. Bog ve, ali je našel v tujini srečo in mir?

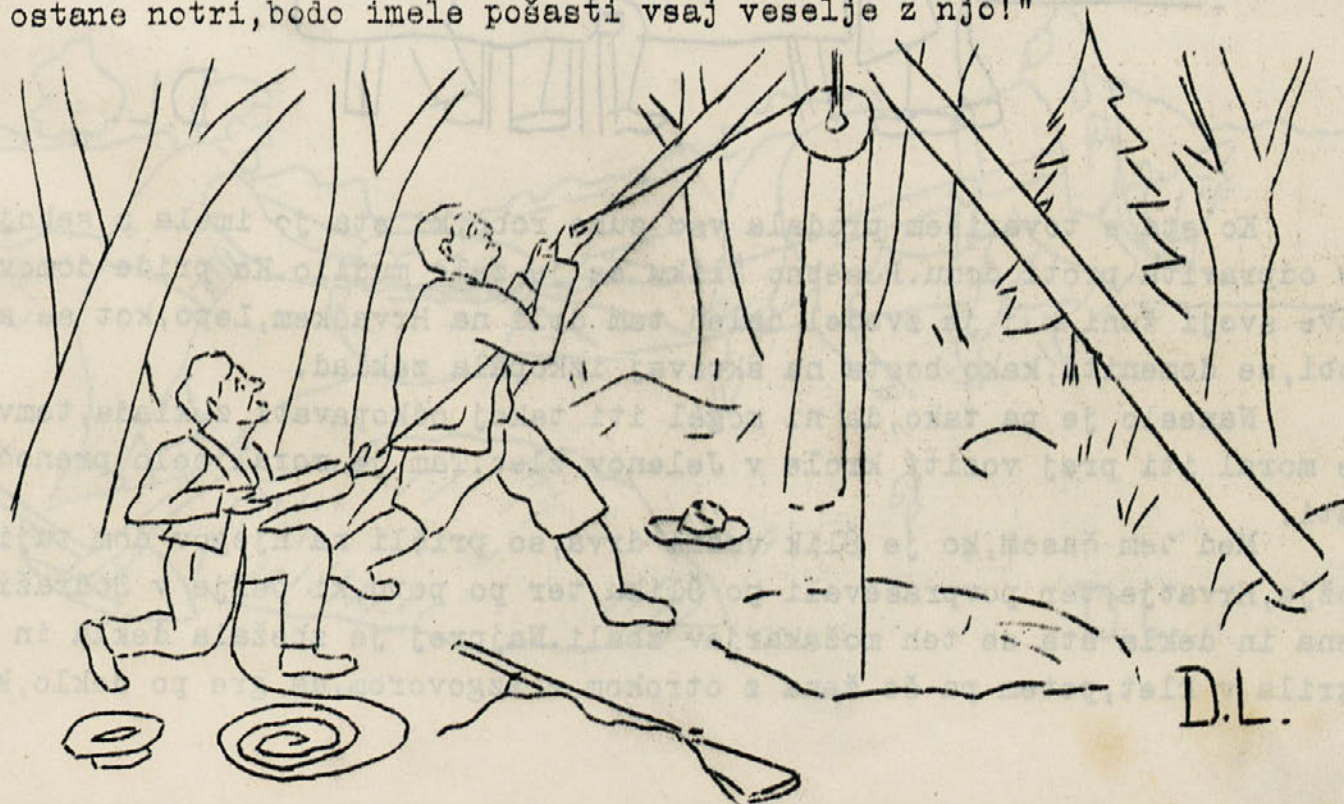

Travnogorski gospodar je nakupil dosti gozdnih parcel, kajti denarja je imel v izobilju, ljudem pa takrat tudi ni bilo dosti do gozdov. Samo, da so imeli drv, stelje in lesa za suho robo, pa so bili zadovoljni. Parcele je plačeval po 5 goldinarjev, toda dobil jih je tudi za pet litrov vina. Še veseli so bili ljudje, da so se parcel znebili, vsaj jim ni bilo treba plačevati "frankov". Tako si je Travnogorski gospodar nakupil lepo posestvo, ki je obsegalo baje okoli 180 ha zemlje. Za čuvaja si je izbral Grivca iz Podgore in Jagerbirta, moža, ki ju že nekoliko poznamo iz spisov v našem listu.

Nekega lepega jesenskega dne se je Travnogorski potikal s puško po gozdu in lazih, ko zasliši nad seboj šumenje golobov. Ker je videl, da so se po parkratnem kroženju spustili nekje v bližini, jih je začel, gnan po lovski strasti, zasledovati. Na mestu, kjer je mislil, da so se spustili golobje, je našel jamo. Mislil je, da so se mogoče skrili notri, zato je vrgel v jamo velik kamen, ki je dolgo časa odskakoval in donel v skrivnostni globokini. Golobov ni bilo na izpregled. Jami je dal ime Globoka jama.

Ko so nekaj dni po tem dogodku lovili v bližini Globoke jame Travnogorski, Grivec in Jagerbirt, jim je prišla naproti srna, katero so le obstrelili ter ji sledili, ker se jim je zdelo škoda, da bi jo izgubili. Sled je kazala proti Globoki jami, najbrž je padla vanjo. Grivec se je popraskal za ušesom in rekel: "Prelepa je srnica, da bi jo pustili, jaz jo grem iskat." Ko so si preskrbeli štiri dolge vrvi, škripec in svetilko, so privezali korajžnega Grivca z vrvjo in ga spustili po škripcu polagoma v jamo, kjer je v temi zginil. Jama je kar požirala vrv, ko so prišli do konca tretje vrvi, so slišali globoko doli krik in vik: "Potegnite me hitro ven! Pošasti me bodo požrle. Za božjo voljo, hitita! Jama nima dna."

Strahoma sta vlekla in vlekla, če morda ne bosta potegnila razen Grivca še koga drugega na svetlo, toda privlekla sta le prestrašenega čuvaja, ki jima je, ko se je nekoliko pokrepčal iz čutare, pripovedoval, kako je hotela neka grda pošast pregristi vrv, da bi se prekopicnil v jamo, ki nima dna. "Že večkrat sem se spustil v jame, toda zdaj imam tega dovolj, nikoli več me ne spravijo v nobeno jamo in za noben denar ne! - Srna naj pa le ostane notri, bodo imele pošasti vsaj veselje z njo!"

D.L.

Pred več desetletji je živel v Travni gori v majhni leseni hiši mož, ki se je bavil kot vsi drugi ljudje v naši dolini s kmetijstvom ter z izdelovanjem suhe robe. Domačini so ga klicali Šlik.

Nekoč sta se odpravila Šlik in njegov tovariš Urh, mojega očeta stari oče na Hrvaško, kjer sta "obžirala" od vasi do vasi. Pripetilo se jima je, da sta morala nekega dne prenočiti v neki majhni gostilni, kjer se jima je po skromni večerji pridružilo več nepoznanih mož. Začel se je pomenek o vsakodnevnih stvareh. Vprašana, od kod sta, povesta, da je eden iz Sodražice, drugi pa iz Travne gore. Ker se je lotil Urh zaspanec, se poslovijo od tovariša in možakarjev ter se odpravi k počitku. Ostali se pogovarjajo dalje pri kozarcu dobrega vina. Ko so se jim jeziki do dobra razvezali, zaupa eden izmed njih Šliku veliko skrivnost. Razodene mu, da dobro pozna Sodražico, še bolje pa Travno goro: "Blizu hiše raste poleg studenca bezeg, par korakov vstran je zakopan zaklad, poln kotel samega suhega zlata je skritega v približno dva metra globoki jami. Ker smo danes postali prijatelji, ti to povem in ti pravim: "Odkoplji in naj bo tvoje, mi ne mislimo priti več v one kraje. Opozorim te pa na to, da mora še tisto leto umreti kdor potegne kotel z zakladom na svetlo." Šlik se prijaznemu možu zahvali in kmalu potem, ko je bila mera polna, odidejo vsi spat. Seveda Šlik ni niti mislil na spanje, vso noč se je premetaval po ležišču in premišljeval o zakladu in bogastvu, ki ga čaka doma.

Ko sta s tovarišem prodala vso suho robo, ki sta jo imela s seboj, se odpravita proti domu. Posebno Šliku se je zelo mudilo. Ko pride domov, pove svoji ženi kaj je zvedel daleč tam doli na Hrvaškem, Lepo, kot se spodobi, se domenita, kako bosta na skrivaj izkopala zaklad.

Naneslo je pa tako, da ni mogel iti takoj odkopavati zaklada, temveč je moral iti prej vozit~~ž~~ krogle v Jelenov žleb. Tam je moral celo prenočevati.

Med tem časom, ko je Šlik vozil drva, so prišli na njegov dom tuji možje, Hrvatje, ter povpraševali po Šliku, ter po potu, ki pelje v Sodražico. Žena in dekla sta se teh možakarjev zbali. Najprej je zbežala dekla in se skrila v klet, potem pa še žena z otrokom, z izgovorom, da gre po deklo, ki

jim bo kazala pot v Sodražico. Toda žena je zbežala v Jelenov žleb, misleč, da bo dobila tam moža in ga posvarila pred možmi, a njega ni bilo tam, šel je globlje v gozd po krule. Vsa prestrašena pove prisotnim o dogodku ter jih prosi, naj jo skrijejo. Otroka posadijo na peč, njo pa skrijejo v klet pod veliko in težko kad.

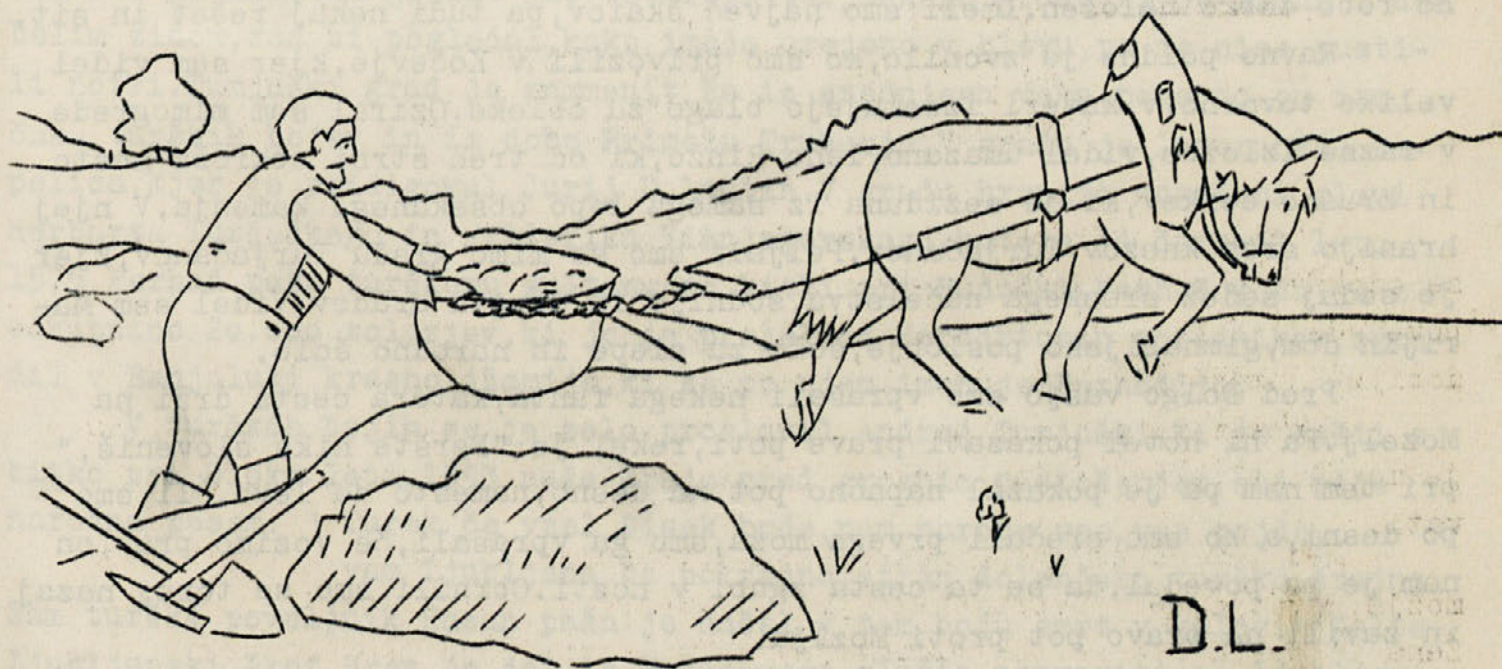
Ko roparji uvidijo, da jim je ^{žena} zbežala, so jo ubrali tudi oni proti Jelenovem žlebu, ker so vedeli, da drugam ni mogla iti. Ko pridejo v Jelenov žleb, vprašajo prisotne po gospodinji iz Travne gore. "Mi nič ne vemo, kje je," odgovorijo. "Kaj se delate nevedne, saj poznamo otroka, ki sedi na peči, ha, kaj, čigav je, ali ni iz Travne gore," odvrnejo roparji in začno premetavati po hiši in iskati skrito gospodinjjo. Ko je ne dobe v hiši, gredo v klet, pregledajo, ni je nikjer. Pa pravi eden roparjev: "Še onole kad prevrnimo, mogoče je spodaj skrita." Toda drugi, najbrže njihov vodnik, pravi: "Eh kaj, ni treba prevračati kadi, če bi bila spodaj, bi bila že zdavnaj zadehnila." Kako je bilo ženski pod kadjo pri srcu, si lahko mislimo.

Hrvatje so odšli iz Jelenovega žleba ter ponoči sami, brez kašipota našli v Sodražico in čez Strmco odšli neznano kam. Ko se je to razvedelo, so začeli ljudje iskati po Strmci zaklad, katerega so baje ti neznanci nekje zakopali. Dobil ni pa nihče kaj takega, kar bi bilo zakladu podobno.

A kaj se je med tem časom godilo v Travni gori?

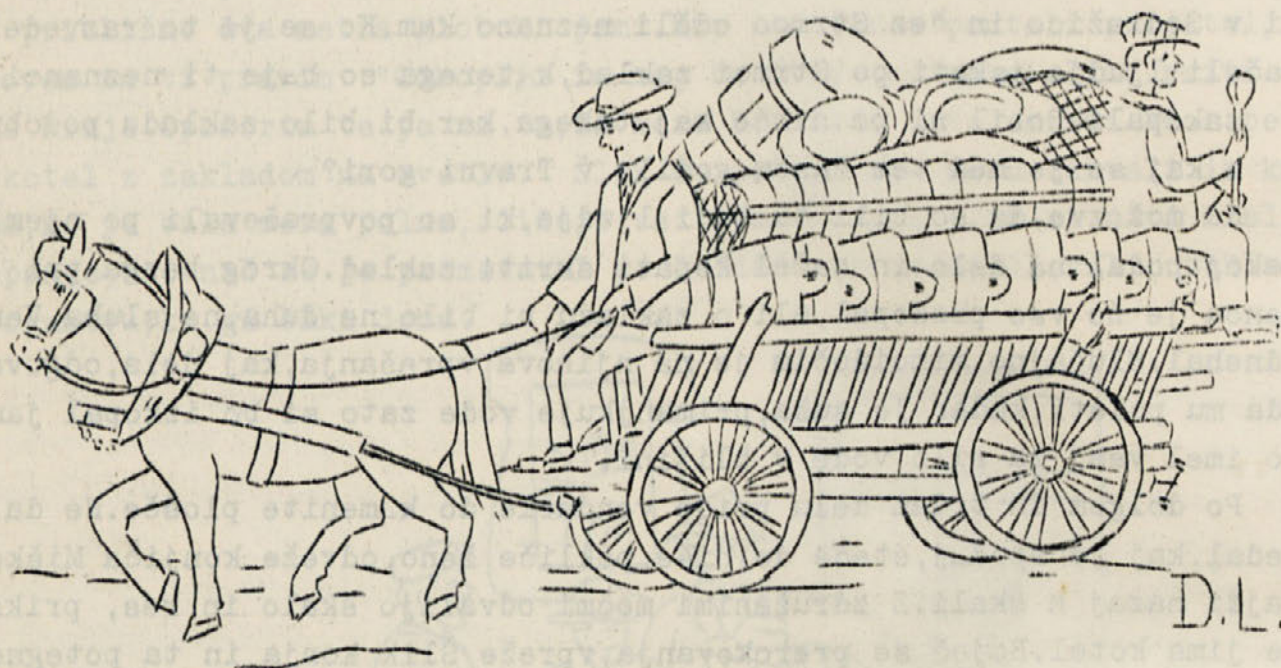
Ko mož zve, da so bili tu tuji ljudje, ki so povpraševali po njem, se je takoj podal na delo in začel kopati skriti zaklad. Okrog bezga pri studencu je že vse prekopal, ali o zakladu ni bilo ne duha, ne sluha. Vendar ni odnehal. Slučajno mimoidočim je na njihova vprašanja, kaj dela, odgovarjal, da mu poleti, kadar je suša, primanjkuje vode zato si bo izkopal jamo, da bo imel vsaj za silo vode v bližini.

Po dolgem in trdem delu pride vendarle do kamenite plošče. Ne da bi pogledal, kaj je spodaj, steče do hiše, pokliče ženo, odveže konjiča Miškota in hajdi nazaj h skali. Z združenimi močmi odvalijo skalo in res, prikaže se jima kotel. Boječ se prerokovanja, vpreže šlik konja in ta potegne na dan kotliček napolnjen z zlatom, na vrhu vsega je ležala monštranca. Žena poškropi najdeni zaklad z blagoslovljeno vodo, da bi zgubil hudobni duh oblast nad njim.

In potem? No, potem je Šlik začel kupčevati z lesom, kupčija mu je šla dobro od rok, nakupil je parcele kakor opisuje v današnji številki spis Lojzeta Arkota "Pošast v Globoki jami," Šele čez par let, ko so ljudje vedno v njega silili z vprašanjem od kod ima toliko denarja, jim je razodel, da je odkopal zaklad, koliko je bilo zlata, ni hotel povedati, le t toliko je nekoč pri kupici vina priznal, da ga je bilo za kotliček iz katerega bi se lahko osem lačnih mož najedlo dobro zabeljenih žgancev. Monštranco, ki pa ni imela velike vrednosti, cenili so jo samo na osem avstrijskih goldinarjev, je daroval cerkvi. Miško pa kljub temu, da je zaklad potegnil iz jame, ni poginil še tisto leto, še dolgo vrsto let je nosil na hrbtu zadovoljnega gospodarja, ki si je ogledoval pridobljeni svet.

Šlik je zabogatel, postal eden prvih veljakov v naši dolini. Njegov sin pa ni srečno gospodaril, vse veliko posestvo in razna podjetja, ki se jih je lotil, vse je šlo na boben in tako prišlo v druge roke.

S suho robo proti Karlovcu.

Mihelič Anton, Podklanec, III. v. n.

Ob štirih zjutraj smo se odpeljali od doma na vozu, ki je bil s suho robo dobro naložen. Imeli smo največ škafov, pa tudi nekaj rešet in sit.

Ravno poldne je zvonilo, ko smo privozili v Kočevje, kjer sem videl veliko tovarno, v kateri izdelujejo blago za obleke. Oziral sem mimogrede v razne izložbe, videl umazano, leno Rinžo, ki od treh strni obkroža mesto in krasno cerkev, ki je sezidana iz samega lepo obsekanega kamenja. V njej hranijo srca knezov Turjačancov. Peljali smo se mimo gradu Turjačancov, kjer je sedaj sedež sreskega načelstva, sodnijske in drugih uradov. Videl sem Marijin dom, gimnazijsko poslopje, šolo za slepe in narodno šolo.

Pred Dolgo vasjo smo vprašali nekega fanta, katera cesta drži na Mozelj. Pa ni hotel pokazati prave poti, rekel je: "Feršte niks sloveniš," pri tem nem pa je pokazal napačno pot na desno, namesto na levo. Šli smo po desni, a ko smo srečali prvega moža, smo ga vprašali, če vozimo prav, on nam je pa povedal, da se ta cesta zgubi v hosti. Obrnili smo se torej nazaj in zavili na pravo pot proti Mozlju.

Na levo roko sem videl samo hribovje, na desni strani pa lepo ravan. Nad^alje smo prišli v Stari trg ob Kolpi, ki leži nekoliko na hribčku. Od tam sem zagledal Kolpo, široka je približno 14 metrov, globoka pa na nekaterih mestih do 2 metra.

V Starem trgu ob Kolpi smo prenočevali, a že zgodaj zjutraj smo se napotili "obžirat," to je, prodajati od hiše do hiše. Prodajali smo robo le za denar, ker niso imeli še žita, da bi menjavali. Cesta je bila precej slaba, če sem se obrnil na levo stran, sem videl Kolpo, na desni strani pa visok hrib, skoraj samo skalo. Od tistih skal se je včasih kaj odkrušilo in se trkljalo v Kolpo, da je voda brizgnila na vse strani. Zagledal sem prve vinograde, ki so bili dobro obloženi z grozdem.

Prišli smo na Vinico, v lep trg, kjer so že dozorevale sladke češplje. Tukaj smo prodali v neki trgovini skoraj vso robo, ostalo je le še par škafov, sit in rešet. Morali smo zopet prenočevati. Z ostalo robo smo se odpravili v Karlovac, ki je približno šest ur ali trideset kilometrov daleč od Vinice. Tisti dan je bil v Karlovcu semenj. Tam sem videl mnogo lepih konj, ki so pa bili tudi precej dragi, za par konj so zahtevali 4000 Din.

V Karlovcu se nismo dolgo mudili, ker smo tisto malo robe, kar smo je še imeli, kmalu prodali. Zato vam ne morem povedati kaj več o Karlovcu. Obrnili smo se in hajdi s praznim vozom proti domu. Preračunal sem, da je po tej poti od Karlovca do nas ravno 135 kilometrov. Zopet smo prenočevali na Vinici. Četrty dan smo bili že doma v Podklancu.

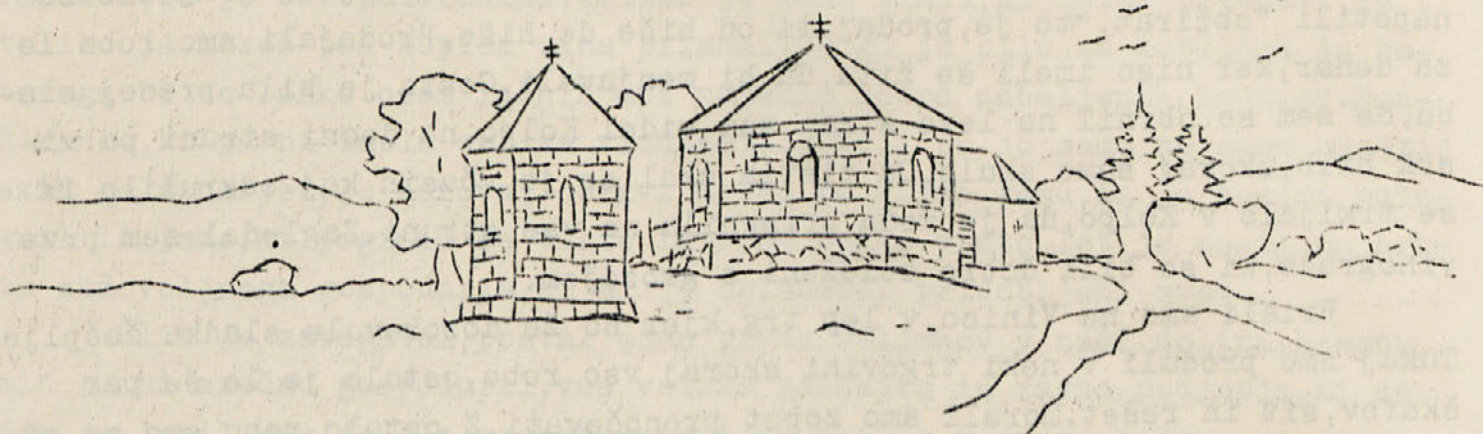
Z očetom na Gorenjsko.

Mihelič Anton, Žimarice, III. r. v. n.

Ko so se začele počitnice, sem vedno nagovarjal očeta, da bi šla s suho robo na Gorenjsko. In res, prošnja je bila uslišana. Nekega dne sva si šla z očetom nakupit robe, to je precej škafov in nekaj čebrov. Vse to sva naložila doma lepo na voz in zgodaj zjutraj sva odšla z doma. Peljala sva se skozi Žlebič, kjer je naša železniška postajica, potem mimo Ortneka, kjer je naša železniška postaja za tovarno blago, dalje skozi Velike in Male Lašče ter Rašice. Zadnji kraji so me spomnili naših velemož: Trubarja, Levstika in Stritarja. Nato sva prišla na Turjak, kjer sva krmila konja. Jaz sem šel pa med tem gledat hlev starega turjaškega gradu, ki je zidan z debelim zidom, rad bi pogledal, kako imajo urejeno v hlevu, pa me niso pustili notri. Turjaški grad je znamenit že iz srednjega veka, posebno pa iz časa turških bojev in iz dobe Primoža Trubarja. V gradu je luteranska kapelica, kjer je pridigoval Jurij Dalmatin. V gradu hranijo nagačeni glavi Herbarta Turjaškega in Fridrika Višnjegorskega, katere je daroval leta 1575 Ferhad paša turškemu sultanu po bitki pri Budački. Ferhad paša je z odkupnino 20.000 tolarjev, ki jo je prejel od Herbartovih sorodnikov, zgradil v Banjaluki krasno džamijo, ki se po njem imenuje Ferhadija.

V turških bojih se je zelo proslavil Andrej Turjaški, ki je rešil z bitke pri Sisku leta 1593 naše kraje pred groznim pustošenjem, saj poje narodna pesem: "Turek če vzel Sisek bode, nam narobe vse, vse pojde, vam Ljubljana bo pokrajna, stran dolenjska turška drajna. Sam turški poveljnik Hasan paša je našel v tem boju smrt v valovih Kolpe. Ljubljanski škof Hren je dal iz Hasanovega plašča napraviti za ljubljansko

sko stolnico mašna/ plašča, ki se rabi vsako leto na praznik sv. Ahacija. V spomin na zmago Andreja Turjaškega nad Turki so sezidali Turjačani blizu svojega rojstnega gradu na visokem hribu, ki je viden daleč naokoli in od koder je lep razgled, cerkvico sv. Ahca.

Po vrtu se je paslo več velikih prašičev. Ko je oče nakrmil konja, sva se odpravila dalje. Pot pelje najprej skozi gozd, kjer ni nobene vasi, le tu pa tam se vidi kako hišo, ki gleda zvedavo iz gozda proti cesti. Gozd se vleče prav do Pijave gorice, kjer sva dala konju zobanja - priboljška, da bo lažje peljal voz z robo.

S Pijave gorice je le še par minut strme ceste, nato pa se začneja Ljubljansko barje, kjer se je v prazgodovinski dobi razprostiralo veliko jezero in kjer so prebivali mostiščarji. Od tukaj pa drži cesta tako ravno proti Ljubljani, kakor bi kdo potegnil črto z ravnilom. Ob cesti se vijejo velike, bogate njive. Ko sva prišla v predmestje, sva vzela na mitnici "tranzito" da sva šla z robo lahko skozi Ljubljano. V mestu sem videl spomenik kralja Petra I. Osvoboditelja, nebotičnik, palačo Vzajemne zavarovalnice, policaje s pendreki, ki so nam na križiščih dajali znamenja za prosto pot, pa še nešteto drugih stvari.

Iz Ljubljane sva jo ubrala skozi Šiško, kjer se je rodil Valentin Vodnik proti Šent Vidu, ki slovi zaradi mojstrskih mizarskih izdelkov. Tukaj sva prenočevala pri tistem gospodarju, kjer vedno prenočuje moj oče, ko gre "pr z dum". Drugo jutro sva šla naprej proti Tacnu, ki leži pod znano Šmarno goro, kjer sem videl ob Savi elektrarno in par tovarnen, v oni izdelujejo lesene klinčke. Tukaj sva poskusila srečo. Prodajati sva začela po hišah našo robo za denar, ali pa menjačala za žito.

Od Podgrada pol ure stran sem videl velik grad, katerega so popravljali. Vprašali smo, čigav je, pa so nam povedali, da ga je kupil letos Nj. Vel. kralj Peter II.

V Kranju sem videl ob Savi velik nabiralnik vode in elektrarno. Tu so velike tvornice, tako Jugočeške, kjer izdelujejo blago, potem tovarne za gumijaste izdelke, za strojenje kože i. t. d. Na pokopališču, ki je malo stran iz mesta sta pokopana naša pesnika dr. France Prešeren in Simon Jenko. Posebno sem bil vesel, ko sem zagledal domačega človeka. Že od daleč sem spoznal Koširjevega Franceta, ki se uči tam za peka. S kolesom je raznašal kruh. Zdel se mi je ves drugačen, kakor drgi, tuji ljudje.

V Stražišču pri Kranju delajo žimnata dna za sita, od tam jih dobimo k nam, da jim napravimo lesene obode. V Šenčurju smo prodali zadnje škafe, zato smo se obrnili nazaj proti domu.

Na poti proti domu sva se peljala skozi Medvode ob Savi, kjer sem videl tvornico za papir in barve.

Na potu sva bila en teden in še štiri dni povrhu. Oče so bili s kupčijo zadovoljni. Meni pa se je potovanje tako dopadlo, da komaj čakam, zopetnih šolskih počitnic, ko bova z očetom spet naložila robo na voz in odšla v svet. To pot pa v drugo smer!

Lovska.

Lešnjak France, IV. r. v. n. š.

Takrat, ko se je sonce še za marsikaterega vrtelo okrog zemlje, je živel lovec, stric Piskero, s svojo pridno ženo. Tudi on se je ponašal s to lepo lastnostjo, namreč kar se tiče lova. Drugega skoro ni delal, kot hodil na lov, spremljal pa ga je vedno njegov zvesti psiček in mu pomagal po svojih močeh pri lovu. Žena je seveda prineseno divjačino pripravljala na razne načine za kosilo ali večerjo.

Ko je prišel čas malin, jih je šla žena nabirat za malinovec, ki je prav dobra in zdrava pijača. Ko je bil lonec že skoraj poln, zagleda medveda, ki jo maha proti njej. Ne preostane ji drugega, kot da spusti lonec z malinami natla in steče za bližnjo smreko, se vleže na tla ter se hoče narediti mrtvo, ker je slišala, da pusti medved mrtvega človeka na miru. Ko tako mirno leži na tleh in z enim očesom pogleduje na medveda, se domisli, da jo je medved vendar videl živo in se ji zato ne izplača pretvarjati, ker jo bo vse eno raztrgal in pohrustal. Zato vstane in spleza na smreko. Hudo ji je bilo že itak pri srcu, toda še posebno ko zdajci zagleda, da se je medved ustavil pri loncu in se gostil s sladkimi malinami, vmes pa zadovoljno renčal. Ko je izpraznil lonec, se je obrisal s šapo po gobcu in se počasi prizibal do smreke, kjer je žena vsa trda od strahu pričakovala, kaj bo. Glej jo mrcino, ali se norčuje ali kaj, medved je začel plesati okrog smreke in se priklanяти kakor da bi se ji hotel zahvaliti, da mu je nabrala tako velik lonec lepih zrelih malin. Žena se je ojunačila ter začela kričati in zmerjati mrcino. V tej preveliki vnemi ji je noga spodrsnila in reva je zdrčala po smreki kot s sankami po mehkem snegu -- na hrbet nič huđega slutečemu medvedu! Od presenečenja in bolečin je

kosmatinec zatulil, prevrnil že-

no dol in jo odkuril v gozd, kar so ga nesli podplati. Tudi žena se je močno prestrašila, sapa ji je kar zastala, srce ji je skoro nehalo biti, obležala je na tleh napol živa, napol mrtva. Ko je mrcina že izginila v gozdu se je s težavo dvignila, počasi je prišla do praznega lonca, ga pobrala in odšantala proti domu, kjer jo je že čakal mož s psičkom. Čudno se mu je zdelo, da žena ne nese lonca na glavi, temveč kar v rokah. Šel ji je naproti in žena mu je potožila, kaj se ji je bilo pripetilo. Lovec Piskero jo je tolažil in pohvalil, da se je tako dobro držala. Medved bo že dobil plačilo za to ker je pla-

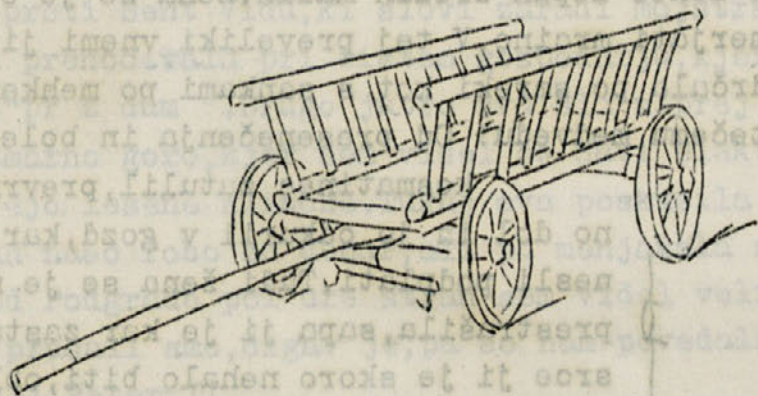

šil njegovo ženo in ji izpraznil lonec malin.

Drugi dan se je odpravil mož z nabito puško v gozd. Ko je tako koračil in premišljeval, kako se bo boril z medvedom, je prišel do malinišča, kjer se je bila žena včeraj srečala z medvedom. Kar zasliši Piskerc renčanje, zagleda medveda, kako korači proti njemu. Piskerc spleza kar hitro na smreko kot prejšnji dan njegova žena, toda pri tem se mu zgodi nesreča, puška se mu zmuzne iz rok ter se vjame na grm rastoč pod smreko. Ko vidi psiček gospodarjevo vnemo, jo tudi on pobriše za bližnje drevo in opazuje, kaj bo. Medved se vzpne na zadnji taci, oprime se debla in začne plezati. Lovec pleza vedno višje, toda mrcina mu je tik za petami. Ko je bil medved že prav blizu, je dobil na smrček nenaden, krepak sunek z močno okovanim čevljem, da se mu je kar zavrtelo v kosmati glavi in štrbunknil je s smreke. Ko psiček vidi, da se gospodar medveda ne boji steče proti medvedu in pride ravno v trenutku, ko je medved padel na puško. Bil pa je tako učen, da je pritisknil z repkom na petelina, puška se je sprožila in medved se je mrtev zgrudil na tla.

Ponosen je bil Piskerc na plen, ulcmil je par košatih smrekovih vej, položil kosmatinca nanje ter ga tako privlekel do doma. Doma ga je del iz kože, meso pa v lonec. Še danes visi medvedja koža na vratih v sobi loveca Piskerca in njegova žena vzame, kadar se ji zdi čas za to šibo ter nalahko iztepa iz njega prah, ki se je med tem časom nabral.

Tako se je godilo takrat, ko je divjačine po gozdovih in lazih kar mrgolelo, in ko se lovci še niso hodili učiti v latinske šole.

V V VI VU VE VO VA

Šolska.

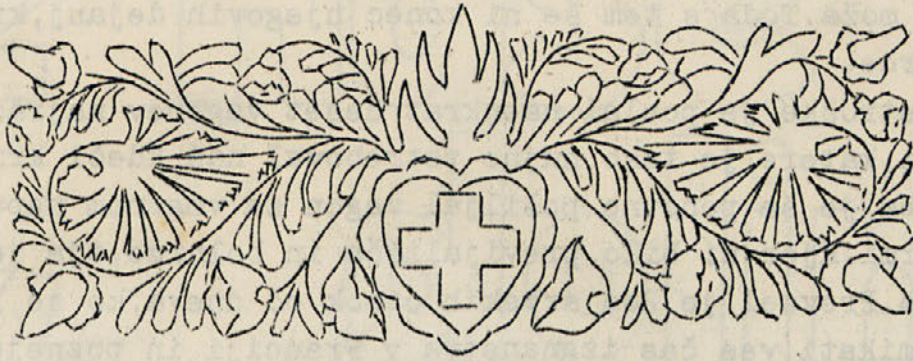
Prvorazredar Janezek čita v šoli iz abecednika pri črki V lepo glasno in jasno, medtem pa kaže s prstom sliko in črke.

Voz v v vi vu ve vo va -- -- --

Gospodični je njegovo čitanje tako všeč, da mu ukaže, naj še enkrat prečita celo stran.

Janezek se temu ne protivi, položi prstek na sliko in začne:

Kula v v vi vu ve vo va -- -- --

Džon Frotingam.

V prejšnjih številkah našega lista ste slišali o Rdečem križu vobče. Čitali ste, kako je prihitela Angležinja Najtingalova angleškim in Jelena Pavlovna ruskim vojakom v krinski vojni na pomoč. Čuli ste, kako je Anri Dinan prišel po bitki pri Solferinu na misel, ustanavljati prostovoljna, dobrotelna pomožna društva v vseh državah, ki bi lajšale vojne grozote in je s tem položil temelj organizaciji Rdečega križa.

Ti dobrosrčni ljudje, se niso strašili nobenega truda, da bi pomagali nepoznanim ljudem lajšati vojne grozote.

Take svetle primere velike požrtvovalnosti moramo imeti večkrat pred očmi, če hočemo tudi sami postati človekoljubni.

Danes vam hočem povedati o Amerikancu Džon Frotingamu, ki je umrl 20. nov. 1935. v malem mestu južne Francije. Iz opisa boste spoznali velike usluge, ki jih je napravil našim bratom in naši državi v času, ko so jih najbolj potrebovali.

V letih 1915/18 je bil Frotingam predstavnik Društva Rdečega križa Združenih držav. Bil je sin najuglednejšega bankirja v Nju Jerku. Po končanem šolanju v Ameriki je prišel v Evropo, kjer se je posvetil glazbi. Živel je najprej v Nemčiji, pozneje v Švici. V tem času je spoznal tegobe Slovanov pod avstrijskim jarmom, posebno se je zanimal za delovanje Čehoslovakov, ker je prišel kot glazbenik z njimi v tesnejše stike. Ko je balkanska vojna in potem svetovna morija odkrila Frotingamu junaštvo, samozatajevanje in plemenitost srbskega naroda, se je s svojimi sorodniki posebno zanimal za usodo Srbov in začel organizirati pošiljanje pomoči. Prva pomoč je odposlal leta 1915 popolno bolnico z vsem osebjem. Toda ta velikodušna pomoč ni imela sreče. Velika ameriška ladja, na kateri je bilo poleg gori omenjene bolnice, še dosti hrane in 200 mladih Črnogorcev, ki so se vračali v domovino, da branijo svoje gore, je na samih dvesto metrov od obale pri Sv. Ivanu Medovanskemu pri obračanju zadela v veliko mino, ki jo je položila avstrijska podmornica. Grozen pok in v desetih minutah se je ladja na božični dan, okrog osme ure zjutraj, potopila z vsem kar je nosila s seboj, ne da bi mogel priti kdo na pomoč.

Ko je Frotingam zvedel za nesrečo, se je odločil, da se odpravi sam v naše kraje kot major ameriške vojske z misijo Rdečega križa. Takoj je odšel v takrat še precej razrušeni Bitolj in ga ni zapustil niti tedaj, ko so ga naše oblasti prosile, naj se umakne vsaj za časa najhujšega bombardiranja.

Že to je več kot dovolj, da se s spoštovanjem spominjamo tega človekoljubnega moža. Toda s tem še ni konec njegovih dejanj, ki kažejo njegovo zlato srce.

Na svoje stroške je poslal naenkrat deset vagonov najrazličnejših potrebnih stvari, katere je tako nujno potreboval naš Rdeči križ. Ko le ni prenehala potreba je še ponovno pošiljal vagon za vagonom napolnjene s potrebnimi stvarmi. Kjer ni bilo previjališča in bolnišice, tja je prišla njegova ekspedicija. Prevzel je 200 srbskih otrok od dneva, ko se je srbska vojska začela umikati, ves čas izgnanstva v Franciji in pozneje pri povratku v osvobojeno in razširjeno domovino, vzdrževal jih je, da niso pomrli lakote in pošiljal v šole.

Po zmagoviti vojni je pomagal Srbom tudi pri snovanju 15 obrtnih šol, pri zidanju treh sokolskih domov v Južni Srbiji. Mestu Skoplju, pa kjer se je udomačil po končani vojni, je dajal znatnoodenarno podporo, da je občina po njegovi zaslugi lahko pomagala vsakomur, ki je bil takrat pomoči potreben. On je ustanovil in vzdrževal dom sirot v Vranju in Sremskih Karlovcih. On je bil podpiratelj vseh človekoljubnih organizacij, dajal je pomoč vsakomur, kdor se je nanj obrnil.

Ko je že toliko dal našemu narodu se je naposled z našim narodom tudi tesno zvezal. Za ženo si je izbral Srbkinjo, gospo Jeleno, hčerko profesorja Lozanića, po poroki v Nju-Jorku je dejal svojim prijateljem, kako je srečen, ker je postal srbski zet, ter se tako z družinskimi zvezami tesneje zvezal s Srbijo, katero smatra za svojo drugo domovino.

Tako iskrene ljubezni do človečanstva zmora malokdo. Ne samo njegovo ime, temveč še mnogo bolj nam morajo njegova dela vedno lebdeti pred očmi. Veličina njegovega dela obstoji posebno v tem, ker je umel mnogo dobrega narediti tako, da se nikoli ni vedelo, koliko in komu je daroval. Ravnal se je pač po zlatem pravilu --- naj levica ne ve, kaj da desnica.

Skušajmo po svojih močeh hoditi po stopinjah Frotingama.

Glavno naše delo bo, da smo člani organizacije Rdečega križa, ter se zavedajmo dolžnosti pomagati bližnjemu v nesreči. Letna članarina znaša za učence 4 Din, za odrasle kot podporne člane 6 Din, za redne člane pa 24 Din. To bi lahko vsak žrtvoval za plemenite namene, ki jih ima Rdeči križ.

Stanko Vodopivec, šolski upravitelj.

